

Οικογενειακοί σύμβουλοι, ψυχολόγοι και νοσογόνες εστίες

του **Αλέξη Ν. Δερμετζόγλου**
Κριτικού κινηματογράφου
Ιατρού Μικροβιολόγου
alex_derm@freemail.gr

Ο Πότσλαβικ και διάφοροι άλλοι παρατηρητές και ερευνητές της ψυχικής υγείας, οι εισηγητές της συστηματικής ψυχολογίας αναφέρονται συνεχώς στο κοινωνικό κύτταρο, δηλαδή την οικογένεια, εξετάζουν τα ακόλουθα: Πώς δηλαδή αυτό το μικρό σύστημα, δημιουργώντας νοσογόνες εστίες, επηρεάζει τα άτομα-μέλη.

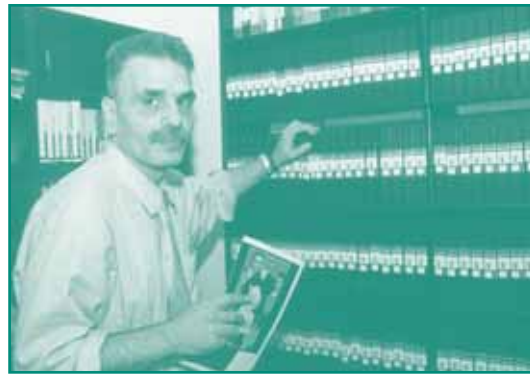
Και δεν αναφέρομαι μόνον στη δημιουργία ιδιαίτερα ακραίων καταστάσεων. Για θυμηθείτε τον Νόρμαν Μπέιτς και την παράξενη διαστροφική σχέση με τη νεκρή μητέρα του αλλά και τη δολοφονική δράση του στο «**Ψυχώ**» του Χίτσκοκ.

Βασικά θέλω να αναφερθώ σε ευρύτερες ψυχολογικές διεργασίες που τροποποιούν συμπεριφορές. Στο παρελθόν τέτοια μαθήματα είχαν παραδώσει οι Μπέργκμαν («**Σκηνές από ένα γάμο**», «**Μέσα από τον σπασμένο καθρέφτη**», «**Άγριες φράουλες**» κ.λπ.), Αντονιόνι («**Νύχτα**», «**Εκλειψη**»), Φασμπίντερ («**Ο φόβος τρώει τα σωθικά**», «**Λόλα**», «**Το παιγνίδι της τύχης**»), για να σταθώ με ιδιαίτερη έμφαση στον Γάλλο Κλοντ Σαμπρόλ. Για να θυμηθούμε μια σειρά από ταινίες καθαρά επιλεκτικά: «**Άπιστη γυναίκα**», «**Λίγο πριν νυχτώσει**», «**Ματωμένος γάμος**», «**Ο χασάπης**», «**Να πεθάνει το κτήνος**», «**Το χρώμα του ψέματος**», «**Ευχαριστώ για τη σοκολάτα**», «**Το άνθος του κακού**».

Δολοφονικές καταστάσεις, αποκρύψεις, συγκαλύψεις, παραβατικότητες εκκολάπτονται στις διάφορες οικογένειες.

Μυστικά αναδεικνύονται αλλά και θάβονται. Η νοσηρότητα περισεύει.

Τα τελευταία χρόνια «σήματα» κινδύνου για το πώς πρέπει να προσεχθεί η οικογένεια (ειδικό σύμβουλοι, ψυχολόγοι, ομαδική ψυχοθεραπεία), γιατί στο κάτω κάτω πρέπει να προστατευθούν τα μικρά παιδιά, έχουμε με ωραίες, διεισδυτικές ταινίες από τη Δανία. Αγαπήσαμε τον Πέερ Φλι με

την «**Ανθρωποκτονία**», αλλά και την «**Κληρονομιά**». Η Σούζαν Μπίερ με το «**Ουκ επιθυμήσεις τη γυναίκα του πλησίον σου**» αναφέρεται στην περίπτωση ενός άνδρα που διεκδικεί τη γυναίκα του αδελφού του. Η Μπίερ γίνεται ακόμα πιο διεισδυτική στο «**Μετά το γάμο**».

Τώρα πολλοί ίσως δυσκολευθούν να αναγνωρίσουν τους στόχους και το στίλ της ταινίας κάτω από όλο αυτό το καμουφλάζ. Άντε να πούνε το πολύ πολύ πως είναι ένα καλοφτιαγμένο μελόδραμα με μύριες όσες υπερβολές. Ωστόσο, πίσω απ' αυτή την ιστορία της οικογένειας κρύβεται μια πανέξυπνη, κοινωνική και ψυχολογική ανάλυση, που μας ενδιαφέρει πολλαπλά.

Λένε πως πολλές φορές αρκεί κάτι λίγο, μια φράση, δυο βλέμματα, για να αποκωδικοποιήσεις μια ταινία. Σε μια στιγμή η γυναίκα, η Έλεν, λέει στον πρώην φίλου της: «Εσύ νομίζεις πως δεν μπορεί να συνυπάρξει ο πλούτος με την ευεργεσία» (την προσφορά, την κοινωνική αλληλεγγύη).

Φαίνεται, λοιπόν, πως η Μπίερ επιχειρεί να φωτίσει την όψη μιας τάξης ανθρώπων, που με τεράστια ευμάρεια λειτουργούν ως οι απολογητές

μιας συγκεκριμένης ψυχολογικής κατάστασης. Παράλληλα, σκιαγραφείται και ο άλλος πόλος, η εναλλακτικότητα.

Ωστόσο, τελικά και το «προοδευτικό» πνεύμα θα παγιδευτεί μέσα στους ρόλους και το συναίσθημα, για να αποδειχθεί έτσι πως υπάρχουν πολλοί τρόποι για να ακυρωθούν οι προθέσεις κάποιων, ακόμα κι αν είναι άγιες. Έτσι, λοιπόν, το «**Μετά το γάμο**» είναι μια κοινωνική-ψυχολογική ταινία κοντά στα χνάρια του «**Γάμου της Μαρίας Μπράουν**». Εκεί ήταν ο γάμος της (Δυτικής) Γερμανίας, εδώ ο άλλος της ευημερούσης σοσιαλδημοκρατίας (Δανία) με τα άλλοθι της ευεργεσίας. Κλασική περίπτωση σχιζοφρένειας όπως και πολλά άλλα.

Η σκιαγραφία της οικογένειας σ' αυτή την περίπτωση γίνεται με τέτοιους όρους και διαδικασίες, ώστε να παραπέμπει σ' ένα τόπο επώασης νοσηρών φαινομένων.

Από την παγωμένη Κοπεγχάγη στο βροχερό Τόκιο και στον Ιάπωνα σκηνοθέτη Τακάσι Σιμίζου που μας στέλνει την «**Κατάρα No 2**», ένα τυπικό φιλμ υπαινιχτικού τρόμου. Ο τελευταίος εξορμά από το περιβάλλον και ιδίως από ένα στοιχειωμένο σπίτι στο Τόκιο, όπου στο παρελθόν συνέβησαν πολλά και φοβερά. Παράλληλα, η δράση μάς μεταφέρει και στο Σικάγο, όπου και εκεί σε ένα αμερικανικό σπίτι συμβαίνουν πολλά και παράξενα και ιδίως εφιαλτικά. Όλα υπαινιχτικά, ακατανίκητα και τρομερά, αλλά αν κανένας παρακάμψει την ασυναρτησία και το ακατανόητο της μυθοπλασίας, θα εστιαστεί στο ζητούμενο. Από παντού εκπορεύεται κάτι το αφύσικο, το προβληματικό, το διεστραμμένο και το μεταλλαγμένο. Φαίνεται, λοιπόν, πως υπάρχει ένα τρομερό πρόβλημα στο κοινωνικό κύτταρο, που είναι η οικογένεια, βεβαίως, ή απανταχού που μεταφέρει μια κατάρα. Οι Ιάπωνες μας έχουν δώσει βεβαίως και το «**Ring**».

Αναφορά στην οικογένεια υπάρχει επίσης στο «**Άρωμα**» του Τομ Τίκβερ αλλά και στα «**Ανήσυχια πνεύματα**», άλλο ένα μεταφυσικό θρίλερ από τις ΗΠΑ αυτή τη φορά. Σε γενικές γραμμές το σύγχρονο, παγκόσμιο σινεμά μάς φωνάζει όπως το '60 να προσέξουμε πολύ τους συγγενείς και το

στενό περιβάλλον μας. Ας το κάνουμε, λοιπόν, παρακολουθώντας τις αμερικανικές «**Κρυφές επιθυμίες**» και την ωραία κωμωδία από ΗΠΑ «**Little Miss Sunshine**».

Προσωπικά δεν περίμενα πολλά από αυτό το φιλμ. Το ότι οι Αμερικανοί παραγωγοί το βάλανε στην πεντάδα για καλύτερη ταινία ήταν μια ένδειξη, αλλά ποιος ξέρει τελικά.

Παρακολουθώντας το, ένιωσα μια από τις μεγαλύτερες εκπλήξεις. Το ζήτημα είναι να πούμε εδώ πως μια ταινία χωρίς ίχνος ψυχολογικού θέματος στο σενάριο καταφέρνει να είναι άκρως ψυχολογική, μια και η σκηνοθεσία και το σενάριο της τη στρέφουν προς τα εκεί.

Το θέμα το έχουμε δει σε παραλλαγές. Είναι η ιστορία μιας εξαμελούς οικογένειας. Ο παππούς, ο μπαμπάς, η μαμά, ο γκέι πανεπιστημιακός θεός, η μικρούλα κόρη και ο έφηβος γιος.

Η μικρή πρέπει να πάει στην Καλιφόρνια για ένα διαγωνισμό και έτσι κινητοποιείται όλη η οικογένεια. Τέρμα με την ιστορία και πάμε στην ψυχολογία. Η ταινία «**Little Miss sunshine**» είναι το μελαγχολικό οδοιπορικό στο σουρούπο της σύγχρονης Αμερικής. Κατά ένα παράξενο τρόπο το φιλμ μας γύρισε 40 χρόνια πίσω, για να θυμηθώ τις ταινίες μεγάλης αμφισβήτησης που έγιναν με «πλάγια» θέματα.

Το «**Little Miss sunshine**» ξεβράζει όλη την ψυχική απελπισία μιας Αμερικής που, «μισοναρκωμένη», απογοητευμένη, παραπαίει επιχειρώντας να θυμηθεί πώς είναι μια νικήτρια. Ο πατέρας της οικογένειας συνεχώς θυμίζει ποιοι είναι οι χαμένοι στην κοινωνία και ποιοι είναι οι νικητές.

Αυτή κι αν είναι ταινία για ψυχολογικές εκτροπές. Ένας τραγέλαφος, μια απελπισία σε μια κοινωνία παρανοημένη και με ένστικτο καταπιεσμένο. Αυτό είναι και το μήνυμά της: «Ξυπνήστε αυτής της γης οι ψυχικά πιεσμένοι».

Το μήνυμα είναι σαφές για όσους μπορούν και θέλουν να το εισπράξουν, περνώντας παράλληλα καλά. Το σινεμά είναι και ψυχαγωγία αλλά παραμένει πάντα και διαχειριστής ψυχολογικών αναφορών, διερευνήσεων και καταστάσεων. Ας το προσέξουμε.